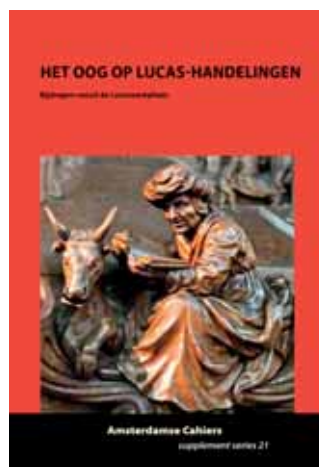

Taaleigen elementen daarentegen werden vervangen door een natuurlijker optie indien beschikbaar ('mijn smekende stem' i.p.v. 'stem van mijn smekingen'; 'God, mijn redder' i.p.v. 'de God van mijn heil'). De vertaling zelf beslaat de bladzijden 25-260. De tekst is ordelijk en helder afgedrukt in versregels (bicola en tricola volgens de grondtekst), en voor een beter begrip hebben de vertalers de psalmen ingedeeld in strofen, door een witregel van elkaar gescheiden. Naast de zwarte tekst van de psalmvertaling zijn er elementen in het blauw afgedrukt, zoals de afwijkende nummering van de psalmen in de Hebreeuwse tekst, de indeling in vijf 'boeken', de opschriften van de psalmen, en in de marge de indelingen voor liturgisch gebruik in de orthodoxe kerken ('kathisma' en 'stasis'). Achter in het boek (p. 263-268) zijn twee bijlagen opgenomen die een beknopte beschrijving geven van het liturgisch gebruik van de Psalmen in de verschillende orthodoxe tradities. We verwelkomen deze nieuwe uitgave, nuttig voor bijbelstudie ter vergelijking met psalmvertalingen uit het Hebreeuws, en tevens geschikt voor liturgisch en persoonlijk gebed volgens de orthodoxe traditie.

Paul Kevers

Nico RIEMERSMA – Bart J. KOET (red.), *Het oog op Lucas-Handelingen. Bijdragen vanuit de Lucas-werkplaats* (Amsterdams Cahiers voor Exegese van de Bijbel en zijn Tradities, Supplement Series, 21), Amsterdam: SHA, 2024, xi + 160 blz., 17 x 24 cm, ISBN 978-90-8341-471-3, € 25,00.

De term 'werkplaats' roept onwillekeurig het beeld op van een atelier waarin handenarbeid wordt verricht. De leden van de Lucaswerkplaats zijn veeleer een groep mensen die samen met hun hoofd willen werken. Dit 'denkatelier' ontstond op initiatief van Nico Riemersma en Bart J. Koet, respectievelijk secretaris en voorzitter van de Lucaswerkplaats. De eerste bijeenkomst vond plaats te Utrecht op 1 juni 2010. Sindsdien komt de groep in wisselende samenstelling tweemaal per jaar bijeen. De leden zijn allen exegeten die zich in het Nederlandse taalgebied bezighouden met het Lucaanse dubbelwerk. Sommigen zijn al dan niet emeritus universiteitsprofessoren, anderen zijn of waren werkzaam als pastor of predikant. Geïnspireerd door het Misjna-traktaat *Pirke Avoth* willen zij als vrienden samen leren en inzichten van elkaar opsteken (pp. VI-VII). Het resultaat van dit denkwerk is te lezen in de publicatie 'Het oog op Lucas-Handelingen'.

Een vorig cahier voorzag naast andere studies in een literatuuroverzicht van Lucas-Handelingen door emeritus professor Adelbert Denaux: *Lucas & Acta. Een overzicht van het onderzoek* (1999-2012), in Nico RIEMERSMA (red.), *Lucas & Handelingen* (ACEBT, 29), Bergambacht, 2014, 9-23. In het nieuwe cahier is een dergelijk overzicht niet opgenomen. Volgens de redactie 'dragen de auteurs van deze bundel slechts mozaïeksteentjes bij, die fragmenten laten zien van de "vloer" die Lucas in het dubbelwerk heeft aangelegd' (p. IX). Dit heeft tot gevolg dat een gevarieerde bundel wordt aangeboden waarin de klemtoon ligt op een veeleer thematische benadering van Lucas' dubbelwerk. Slechts één artikel bespreekt een perikoop: Nico Riemersma onderzoekt de samenhang en de pointe in het verhaal van de tien melaatsen (Lc 17,11-19 – pp. 45-60). De andere artikelen focussen op bepaalde aspecten van Lucas-Handelingen. Daardoor geeft de bundel een boeiend en gediversifieerd beeld van de Lucasexegese

in een spectrum dat loopt van een doorgedreven grammaticale analyse tot genderstudie van Lucas-Handelingen. Zo analyseert Joseph Verheyden de samengestelde werkwoorden met herhaling van hetzelfde voorzetsel in Lucas' dubbelwerk (pp. 87-97) en geeft Ari Troost een inzicht in deugd en mannelijkheid in Lucas' proloog en Hnd 23,23–26,32 (pp. 17-34). Die context van mannelijkheid in het dominante elitaire hellenistisch-romeinse denken van Lucas' tijd krijgt in de bundel een pendant vanuit de context van het toenmalige jodendom. Arco den Heijer onderzoekt hoe reinheidsideaal en doop in Lucas-Handelingen in de joodse context te situeren zijn (pp. 61-75). Lucas' klemtoon op de werking van de heilige Geest krijgt aandacht in de bijdrage van Adelbert Denaux. Vanuit zijn oecumenische interesse analyseert hij de apostelbijeenkomst in Jeruzalem in Hnd 15 om een beeld te krijgen van de onderscheiding, besluitvorming en receptie in de vroege kerk (pp. 113-121). Helene Wuhler bespreekt de programmatische functie van het citaat uit de profeet Joël in Lucas' Pinksterverhaal (Hnd 2,17-18). Daaruit zou blijken dat iedereen de Geest heeft ontvangen en hulp bij interpreteren overbodig wordt (pp. 99-112). Hendrik Hoet bespreekt het thema van de broederschap in Lucas' dubbelwerk. Ruben van Wingerden gaat dieper in op de navolging van Jezus in het Lucasevangelie en stelt vast dat Lucas aan de vervolgingscontext in Marcus een andere wending geeft door een klemtoon te leggen op het dagelijkse kruisdragen, een metafoor voor 'alles verliezen', en op het kruisdragen als beeld van Jezus' onschuld in het passieverhaal (pp. 77-86). Bart J. Koet kijkt mee in de werkkamer van Lucas en beklemtoont het belang van de Septuaginta als bron voor de evangelist. Hij bespreekt diens gebruik van teksten uit de profetieën van Jesaja (pp. 1-15). Volgens Jos de Heer is het Lucasevangelie als bron gebruikt door de auteur van het vierde evangelie. Het verschijningsverhaal in Joh 21 is hiervan een voorbeeld. Het dient zich aan als de herlezing van de wonderbare visvangst in Lc 5,1-11 met het oog op de positie van de apostel Petrus (pp. 123-139).

Deze opmerkelijke bundel biedt een mooi inzicht in de hedendaagse Lucasexegese en is toegankelijk voor de geïnteresseerde bijbellezer. De auteurs openen de deur van de wetenschappelijke exegese voor een breder, gemotiveerd publiek en zij leveren het bewijs dat exegese in de Nederlandse taal mooi klinkt. Hopelijk vindt het boek zijn weg naar bijbellezers die op zoek zijn naar Nederlandstalige voeding voor hun studie van Lucas en Handelingen.

Filip Noël